
J. TORRES-GARCIA
L'ART EN
RELACIO
A^MB L'HOMME
ETERNI
L'HOMME
QUE PASSA
~

1919

J. TORRES-GARCÍA

L'ART EN RELACIÓ AMB
L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

EDICIÓ DELS AMICS DE SITGES
ANY 1919

R. 42.341

IMP. EL ECO DE SITGES

Tots els grans filòsofs, moralistes, sants, anacoretes i predicadors, en tots els temps i llocs, han dit lo mateix, acomodant llur vida, en la mida que els ha estat possible, a çò que han dit; i això és: *menyspreu per lo temporal, per a situar-se en un pla etern.*

Lo mateix totes les religions, que han volgut que l'home sa llar vida, segons els dictats de *quelscom espiritual i perdurable.*

I també el mateix podria dir-se de la ciència, que ha cercat sempre d'esbrinar, entre els fenòmens particulars, les *lleis eternes de la natura.*

Per tant, l'Art, que vull posar al capdemunt de tot, perquè tot ho enclou, no pot escapar, donada la seva elevada gerarquia, a aquesta noble tendència humana, de *recerca de l'infinit i etern.*

El *dualisme* del ser humà, malgrat la ciència positiva, i malgrat les induccions més subtils i profundes de qualsevulla filosofia, *rebrotará sempre*, com un fet evident. La lluita entre un jo inferior i un jo superior, ha treballat sempre la consciència humana, marcant la divisoria entre dos camps, de naturalesa diversa. És la inacabable lluita de l'*home etern*, i de l'*home que passa.*

L'ART EN RELACIO AMB

Posar d'acord aqueixos dos homes, que som cada hù de nosaltres, és cosa sumament difícil. Perque en la mida que l'un creix, i es fa preponderant, l'altre disminueix, essent la lluita més dura, quan més equilibrats estigan.

No pot, un a l'altre, dominar-lo per complert. De manera que aqueixa lluita, mes o menys penosa, ha de persistir, fins a la fi de la individual existencia. Perque ni en els individüs més materialitzats, mort l'home etern, ni l'home temporal, mort del tot, en els més sants i purs. Aqueixa és llei universal, que no podem eludir de cap manera.

Apliquèm are, aqueixa llei, als fets de la vida: és, a cada moment, la lluita entre el sacrifici i l'egoisme.

Entre *el jo universal*, que fa *AGERMANAR ALS HOMES*, i el jo individual, que els separa; i entre la ciencia que investiga les lleis naturals, i la ciencia aplicada; entre l'art pur, *qual fi és ell mateix*, i l'art sensual.

I en nosaltres, en la nostra vida quotidiana, veiem a cada punt aqueixa lluita entre els dos homes: veiem, a cada punt, com l'home etern fa *IRRUPCIÓ*, malgrat nostre egoisme innat, o, a la inversa, és vençut per l'altre. I aixís, guanyant més terreny un o altre, arribem a la fi del viurer, sense assolir la pau definitiva.

Mes ja ha fet quelcòm, l'home, per a la seva pau, si en éll ha fet creixer, en tots sentits, a l'home etern. I no solzament perque ja en reb la paga,—aquella il·luminació interior, aquella seguretat, aquella aprovació de l'ànima, i aquella fortitut,—sino perque, com tot, a la fi, ha de parar en lo etern, éll ja és en el

---

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

camí. Dins lo temporal, ja podèm veurer que això és aixís: De les accions de l'home, quines guarda la Historia? Aquelles, obra de l'home etern. Vull dir, en sentit de recomanar com a exemple a seguir, perque la Historia consigna el bó i el dolent. Quines son les obres d'art que resisteixen l'acció del temps? Aquelles, també, que toquen l'etern; aquelles que separen a l'home de la prosa del viurer material, per a aixecar-lo a un plà superior, on regna la serenitat. En una paraula: que lo que trobèm bé, que gaudeixi de certa eternitat, dins del nostre viurer finit, és lo que puga venir d'aquell home perdurable que hi ha en tots nosaltres; el sant que ha purificat sa vida, l'home just que ha fèt prevaleixer lo que tenia d'èsser; l'altruista que ha treballat pel millorament humà; l'artista pur, que en lo conegut ens ha revelat el desconegut; el poeta que ha dit més del que sabèm, tots, en fi, els que han deixat passar a través seu l'alenada espiritual de lo diví.

Allò «ideal que lo real complica»,—com va dir el poeta,—és aquest home etern. En efecte, com ja hem dit, fa de mal compaginar qualsevulla ideal amb els interessos del viurer material. Mes l'home ha de donar aquesta batalla, i guanyar-la, ja que d'aquesta victòria depèn la seva *real existencia*. Mes, esclau dels sentits, costa un xic invertir els termes, al punt que, *tota realitat la considerèm com una ombra, i fem palpable l'invisible*, donant-li els drets que en l'estat ordinarí otorguèm a aquella realitat; costa un xic, portar l'atenció *vers l'interior*, cercant el veritable camí,

---

L' ART EN RELACIO AMB

---

abandonant l'ample carretera real i material que de ordinari trepitgem. Costa molt—i ja per dir-ho en un mot—*renunciar*. Costa, encara que el guany sigui gran, alt i durader. Perque, a canvi dels nostres ulls materials, se'ns dona altra vista més fina, que percepix l'invisible; escoltèm, amb altres òrguens que els usuals, altres sons, incomparablement més bells que els buits del món; nostra ment ignora les veritats relatives, mes coneix l'inesfable. I d'això en donen testimoni els sants, els poetes, els filosofos, els homes bons, que han patit per la veritat, mes que han vist el sol que mai es pòn, han escoltat la veu del silenci, han percebut quelcòm allí on no pot haver cosa, percebint altra harmonia que la purament física, mecànica o química de l'univers, revelant la VERITABLE EXISTENCIA. Altra cosa no son, sino veritables revelacions de lo infinit, aparicions de l'home etern en mig del viurer quotidià de l'home que passa, les accions sublimes que han resistit a l'oblit, i les obres, també, qual supervivencia ja és una mena de immortalitat. Obres, unes i altres, que han comptat i compten, amb més admiradors que imitadors. Lluita gran és, en cada hù de nosaltres, aqueixa entre en el jo inferior i el jo superior, entre lo individual i lo universal i etern. Mes, fòra de nosaltres, hi és també, del mateix modo. Partidaris, de lo real i lo ideal, els primers més nombrosos, o els segons més forts, treballen i combaten perque prevaleixi el respectiu concepte de vida. Uns atents a lo del dia, coneixedors de quant integra la realitat, cercant afanyosament el po-

---

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

der i la riquesa i tota mena de goig material. Els altres, eliminant pel sacrifici, per la renúncia, tot allò material, qual densitat impedeixi aixecar l'esperit a les seves regions propies. Un davant l'altre, aqueixos dos bàndols, amb armes ben diferents, renoven cada dia, i a cada hora, la eterna lluita.

Per aqueixa mena d'introducció, ja casi s'ha donat a conèixer el tema que anèm a tractar: és *L'ART EN RELACIÓ AMB L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA*. I, per a desenrotllar el tema lo primer que m'ha semblat necessari era aportar els materials necessaris: diverses materies amb que debia construir una mena d'edifici, mes o menys proporcionat i ben estructurat. Mes aquesta mena de catedral o temple, que jo volia fer, ja abans de pulir la primera pedra, abans, per tant, de disposar-la ordenadament, s'es format en l'aire.

Vull dir, amb això, que no espereu res concret, porque no és el meu propòsit donar-vos semblant cosa. Al contrari, això cauria precisament fora del meu propòsit. Vull unicament que tingueu una intuïció, ben fonda, de quelcòm impossible d'anomenar, que us vull trasmetre. I que oblideu el reste. En una paraula: voldria, per exemple, que si algú, després vos demanés de qué habíem parlat aquí, no sapiguessiu qué dir, tot i tenint, com tindreu, fonda coneixença de lo que haurèm dit.

Mes no espereu arribar planerament a aquest resultat. No sol·licito precisament major esforç intel·

L' ART EN RELACIO AMB

---

lectual, per part vostra, per a capir lo que jo diré, que és molt clar i senzill. La transfusió, d'això que are és en mí, es farà indessiblement cap a vosaltres. Però haig de sol·licitar, en canvi, de vosaltres, benvolença. *En primer lloc*, per a seguir-me per terrenys de naturalesa ben diversa, en alguns dels quals, per lo àrits, es farà penosa la marxa, i en altres, per ser a manera de carretera mal engravada (doncs, haig de recordar-vos que no soc literat, i que, per tant, no posseeixo el dó de la forma) i en aqueixa carretera mal engravada, forçosament haurà de trontollar el carro. *En segón i últim lloc*, sol·licito la vostra benvolença, per si, després de tant treball, el resultat us sembla migrat. Encara que d'això en soc lliure de culpa, doncs ja em coneixeu, i no crec, en aquest treball, estar per sota de mí mateix.

Parlant d'Art, no estarà demés que precisament ens posèm d'acord respecte del mot, porque hi ha que declarar, abans que tot, que respecte al concepte que tanquen aquestes tres lletres, ningú està d'acord en el moment present. Es una veritable il·lusió creure que, per ell, tots coincidim en quelcòm de comú. I per això no estarà demés, que jo aquí are, abans que tot, digui qué entenc per Art.

Al concentrar-me en mí mateix, a fi de tenir una intuïció clara, de qual és, en mí, el concepte que correspon a la paraula Art, he pogut donar-me compte, de que corresponia a certa especial funció, exerci-

---

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

da per un individu anomenat artista. Lo que jo entenc per art, doncs, és aqueixa especial *funció*.

Tinc que explicar, aixís, en qué consisteix aqueixa funció especial, per a explicar qué entenc per Art.

Però, com la funció, siga la que siga, és, al fi, *ALGUNA COSA ACCIONANT*, la *funció* i la *cosa* és quelcòm d'inseparable. I encara, observant millor, és abans la *cosa* que la seva *funció*, o al menys aixís ens ho sembla. Però, millor observat encara, pot véure's que, la cosa, és quelcòm a manera de *acció inmovilitzada*. En potencia, podríem dir. Tal una dent, que es el tallar objectivat. Aixís, l'artista, és l'*art en potencia*.

Lo interessant, doncs, és *explicar* l'artista. Diré, aixís, que és per a mí l'artista.

El terme *artista* tindria que designar avui a un individu, qual *sensibilitat* ha arribat al màxim grau de refinament. En aqueixes condicions, tot ha de ser per a ell, *expressió*, trobi's allà on se vulga, siguin els que siguin els objectes que impresionin aqueixa *sensibilitat* seva. Per tant, rès qué signifiqui *escola*, tindrà que veure amb ell, perque és quelcòm de *viuent seu*, remarqui's això, lo que ha d'interessar-li.

Com pot véure's, doncs, tota manifestació ulterior depent d'un individu amb més o menys *sensibilitat*. I per aquest motiu (i aquí volia portar-vos) depenent tot, d'aquest treball que, *sobre si mateix*, en el seu *cos-esperit*, hagi realitzat l'artista, fins a ser un individu apte, una meravellosa i sensibillíssima màquina, per a realitzar l'art... *Depenent tot*, de que hagi arribat fins a aqueix grau exigít de refinament, de

---

L' ART EN RELACIÓ AMB

---

la sensibilitat,—no és indiferent, la seva actitud enfront de les coses, el món, la vida. Sino que pel contrari, és molt important determinar-la.

Tractant-se de *sensibilitat*, ja quasi està dit que no serà el *pensament*, el que deu formar a l'artista, al menys d'una manera positiva o directa. Sino altra facultat: la *intuïció*.

M'he servit de la paraula *pensament*, *facultat*, *intuïció*, provisionalment. Perque, com la paraula *Art*, que ja hem examinat, podrien engendrar, en cada hù de nosaltres, conceptes diferents, i aixís no ens entendríem.

Apart d'això, are tinc de *demostrar*, abans que tot, que la primera afirmació que he fet, és justa. Això és: que no's conforme l'artista, per l'acumulació de *coneixements concrets* (que va amagatzemant en son cervell) ni per un treball de *selecció* o *classificació*, d'aqueixos coneixements, o per un *ordenament* que pugui portar-lo a certs grups sintètics, que puguin ser bases de veritat ben establertes.

Tinc de demostrar, que això no és lo que forma a un artista.

Si l'artista no ens dongués més que això, en la seva obra, ben poca cosa ens donaria, una cosa ben superficial. Ell va a quelcòm de més pregò, de més profunda. Perque allà on tothom veu coses *concretas*: un llibre, un gerro, una flor, ell veu coses *desconegudes*, que no podria *anomenar*. Allavors, veu clarament, que cap coneixement concret pot portar-lo fins allí, — i afirma que és per via de la intuïció que ha

---

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

d'arribar a això tan bell, que, per ser bell, vol ficsar-lo, i es fa artista.

Are, si us plau, entrèm de plé en aqueix modo especial de *coneixer*, del artista, per a que's compren-gui completament, com és, i també per a que resti més ferma la demostració.

Parla l'artista:

En la vida *ideal* de lo quotidià, les gents, passant pel carrer, fan quelcòm de molt *extraordinari*. Cada individu és *mogut* per un pensament, en que està concentrat. Les coses s'allunyen a l'altre plà, a un infinit d'eternitat, son del present i no ho son, és un món quiet, inmòvil, en que no és de dia ni de nit. L'arbre manifesta la seva essencia. L'aigua reflecta in-mòvil, els objectes, eternament.

Rès de tant *actual* com lo etern. Per això, rès que jo no puga comprobar en mí mateix, que no existeixi en mí mateix, d'una *manera constant*, no ha d'interessar-me. Lo interessant és quelcòm, que essent meu, siga de tots, i que siga una *actualitat*: això és lo etern.

Al parlar *de mí*, parlo de tots: és la expressió justa de l'artista.

Treballar de nosaltres endins, nó de nosaltres enfora. La idea de lo diferent, de lo separat, de que entre les coses hi ha abims de separativitat, és falsa. Tot és

---

L' ART EN RELACIO AMB

---

una cosa. (Això en quan a l'espai.) Lo mateix respecte del temps. No tindríem que dir: *demà*, o *ahir*, (encara que per a entendre's siga necessari), sino: *are*. Perque la vida és quelcòm que ES sempre: *un tot*.

Aon localitzarèm aqueixa música que sentim en l'aire? En quin punt determinat de l'espai? Sense volguer, passèm del *só* a son *significat*, i allavors, fora del temps i de l'espai, JA NO ESTEM ENLLOC.

Aixís passa també amb el nostre *jo íntim*, que no podem localitzar en cap lloc del nostre cos. Al contrari, tendim a separar-lo d'aquest cos, al que creiem que *anima*, com a un *autómata*, que marxés davant nostre, davant de nostre jo. El viure *conciènts de aquest jo*, ens dú a un *viure etern*. I aixís deu ésser.

Ordinariament, coneixèm les coses *successivament*, perque les coneixèm per medi de nostre intel·lecte. Però, aquest coneixement, no és *directe*. I per això, no podem *conciliar* aqueixa idea de lo etern, *reconeguda intuïtivament pel nostre jo*, amb la idea de lo *successiu*, que ve d'aquest intel·lecte nostre.

Si volèm entrar en el veritable coneixement de les coses, debèm salvar aqueixa dificultat, i ensinistrar-

---

L' HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

nos a conèixer intuitivament. Doncs, en definitiva, és nostre jo, el que deu arribar a una *auto-consciència*, nó intel·lecte, orgue intermediari. La idea de lo etern, doncs, *no ha de separar-se* de nosaltres. Ella ens servirà per a determinar el valor *de tot*, segons tinga o no *relació amb ella*.

Tal escena que contemplèm, podèm imaginar que fa segles que la estèm contemplant. Aixís com qual-sevulga fet històric, apropar-lo tant a nosaltres, com si fos un fet contemporani. I lo mateix respecte de l'espai. Tal objecte que mirèm, *coneixent sols lo particular a ell*, OMPLA TOTA LA NOSTRA CONSCIENCIA. I lo que allavors coneixèm, és quelcòm de HOMOGENI, nó alló que'l DIFERENCIA dels demés objectes. Per això, és hù, amb tota la realitat objectiva. O tota la realitat objectiva és *una* en ell. Es el plà de l'esperit.

Pel fet de viurer per a *nostre jo profund*, nostra vida limitada o condicionada, passant a altre plà, *viu realment en la eternitat*. Vivim, de fet, ja en la eternitat. Lo accidental del nostre viurer present, ocupant sols el marge del viurer, *acciona*, el viurer intern i extern, *dins lo temporal*. Al ordinari ofici de la intel·ligència, ha substituït ara la intuïció, ocupant el lloc del temps i l'espai, un *etern present*.

L' ART EN RELACIO AMB

La nostra vida és quelcòm a manera de unitats, que es van sumant. No sols sumem anys, sino també hores. Jo estic are, aproximadament, en l'hora 367.204. I la que ja ve are, la 367.205, és un fragment nou de vida, que rès te que veure amb el reste, que ja no tornarà mai més a presentar-se.

Hi ha que viurer, doncs, en aquest sentit d'extensió; sumant hores. Rès de reglament, que ens indueixi a la rutina. No fer lo mateix cada dia, a les mateixes hores: Sumar *hores noves*.

L'artista ha de seguir, pas a pas, i hora a hora, la marxa del temps, *visible en els objectes nous*, que la senyalen. Aqueixa marxa lenta, constant, ininterrompuda, eterna, *la marxa de la vida*. L'artista ha de *inmovilitzar* el moviment, ha de ficar-lo.

Considerant la vida en aqueix sentit d'extensió, per a nosaltres deu ésser lo mateix, *fer una cosa que altra*, estar en un o altre lloc. Hi ha que emancipar-se de la idea preconcebuda, de que debèm fer *una cosa donada*. Per qué aqueixa toçuderia en volguer fer quelcòm de determinat? Com si la vida, el viurer, no fos més que allò que volèm? Millor és ésser optimista, i pendre la vida en la forma que s'ens presenta.?

Hi ha que ésser sempre del *present*, viure lo *actual*. Perque no hi ha altra eternitat, sino aqueixa

---

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

present, que és quelcòm nou a cada instant, qual fi no's percebeix en lo futur, i quals actes o realitzacions no tornaràn a presentar-se *mai més*.

Are podèm dir que parlèm d'una *eternitat efectiva*, no en sentit figurat. Hi ha que viure en aqueix sentit d'extensió.

Ens hem posat, per un moment, dins d'aqueixa peculiar manera de *coneixer*, pròpia de l'artista. Are ocupem-nos de la seva ADEQUADA ACTITUT enfront les coses, a que hem fet referència al principi.

Perque tot depèn d'aqueixa *actitut* seva, que te també que afectar profundament la seva vida real.

No depenent la formació de l'artista del *coneixement concret* de les coses, ni de les seves *relacions entre si*, dona poc valor a aqueix modo de *coneixer*. Sapiguent, per altra banda, que el valor que ordinàriament se dona a les coses, *es convencional*, no's deixa dur per aquest criteri, i dona, a cada cosa, *son profón valor sobre real*.

A primera vista, aqueixa actitut, pot semblar una doble renúncia, pròpia a dur-lo a una fosca vida subjectiva. Però, encara que de fet, aqueixa doble renúncia existeixi, ja que justament d'ella depèn aqueixa activitat seva, s'ha de dir, que no sols comporta un perfecte equilibri en la vida, com aviat tractaré de demostrar, sino també una perfecta integritat.

Heu llegit algún cop, damunt de les cobertes d'aqueixos llibres, que els astuts editors, més que els autors, donen a la estampa, a fi d'explotar la fàcil sugestibilitat dels neurastènics, paraules d'encoratjament, que son com una crida a la voluntat malalta? Doncs amb aqueixes jo vull començar are.

Salut, força, entusiasme!

Perque aqueixos deuen ser els ingredients que han d'entrar en els nostres pensaments quotidians.

Quan no estiguin dins de nosaltres, busquem·los fora: en un amic optimista, o en els llibres. No posèm obstacle a nostra salut moral i física. Rebutjèm, pel contrari, tot lo que puga deprimir·nos. Esforcem·nos, davant de lo incert, en pensar que les coses aniràn bé, *tinguèm absoluta confiança en nosaltres*: tot lo que puguèm fer, o dir, pot valer tant, al menys, com lo que un altre digui o faci. I no vacil·lèm en ser absolutament *sincers*, en dir sempre lo que pensèm. No siguèm cobarts, no claudiquèm davant de rés, no ens deixèm enganyar per la aparatosa presencia de noms o coses. Tenim que llençar·nos, sobre tot, del *cercle magnètic*, de que és centre cada semblant nostre. De això ens lliurarèm, si en nosaltres hi ha força, entusiasme, decisió. Si la nostra voluntat desborda lliurament, si ens sentim vius i forts. Per això, tota idea que tendeixi a deprimir·nos, debèm rebutjar·la perque ella, al fi, ens ofegarà. Debilitarà la nostra voluntat, posant·nos en un estat indefenç. I posats en

---

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

aqueixa via, aviat serem una ruïna. Encara que siga artificialment, hi ha que provocar l'alegría i l'optimisme. Aixís ens posarem en el camí, de que la nostra voluntat es redressi.

L'intel·lecte vol que visquem, mecànicament, perquè ell és quelcòm de mecànic. Per això hem de seguir a l'instint, encara que l'intel·lecte, amb sa pobre llum, vulga fer-nos veure que anem equivocats. Acceptem tot lo que el nostre esperit vulga. Hem de viure d'una manera instintiva. I *l'art ha de ser instint*. No analitzem rés: acceptem o refusem lo que instintivament ens agradi o repugni. L'instint és intuïció, coneixement més profund que l'intel·lectual. Abandonem-nos a tot lo que l'instint ens porti, identificant-nos, entregant-nos, de bona fé, a totes les coses, parlèm amb tots els homes, penetrem en totes les cases, creiem en totes les religions, *sempre que l'instint no ens senyali una repugnancia*. Perquè no debem tenir sols *un concepte* per a amidar totes les coses. Viure la vida de tot, i de tots. Sense futur ni passat: en el *present*. Anar vivint hores i oblidant. Anant a lo desconegut. Tractant lo desconegut, com conegut, amb confiança. I lo conegut, com si ens fos desconegut, a fi de coneixe'l realment. No deturar-se mai. No passar dos cops per un mateix camí. Les relacions superficials son les més grates. Els amics que veiem amb poca freqüència els estimem més. No ens pot convenir cap mena de rutina, cap mena de costum. No permetem que ningú ens classifiqui, posant-nos una etiqueta. Siguem inclassificables, indefinibles.

Que no és pel camí de la raó, que trobarèm certa relativa felicitat, ho demostra la filosofia estoica. Es a dir: que l'intel·lecte, la raó, jamai ens resoldrà cap problema de la vida. Que, per altra banda, no debèm resoldre cap problema, doncs ja estàn resolts tots. Nostre esperit-instint sempre ens guiarà, on millor convingui, si ens abandonèm amb confiança i lliurament a ell.

La reflexió ens dú a la malinconia. Per això, la filosofia estoica, és trista. La lectura de Marc Aureli o de Epictet, és la que menys ens pot convenir. Val més llegir als homes de fé, sense analitzar si llur fé pot tenir fonament. La fé pot salvar-nos. Crist tenia raó.

Encara que la fé no tinga, per sa naturalesa, fonament, no deixa de ser *quelcóm de més sòlid que tot quan puga afermar la raó*. Mes no volguèm afermar gratuïtament això, procurèm demostrar-ho, assistint a la fallida de la raó.

Lo que ha d'esdevenir, encara *no te realitat*. Tampoc lo passat, perquè *ja no existeix*. Unicament és *quelcóm*, lo present. El temps, doncs, no és més que *una forma del nostre pensar*. Perquè si passat i pervindre *no existeixen*, còm pot verificar-se la successió, el canvi en les coses? Per qué dir, allavors, que Sócrates, fa uns vinticinç segles, *VA PARLAR?* O parla encara o mai va parlar.

Siga com se vulga, Sócrates *te d'existir* encara, en la forma que's vulga. Perquè si fem abstracció del temps, de la il·lusió del temps, tot quant dièm que ha existit, existeix encara.

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

Fa poc, jo'm dirigia cap a aquest lloc en que soc are. Are estic llegint. Sense l'espai i el temps, com podria verificar-se això? Veig que jo, que fa poc caminaba, are estic quiet. I sens dupte jo faré altres coses, que en el present no son rés. Tot, doncs, és *successiu*, no present. Però, com pot ésser això, si passat i futur no son rés? Repugna, doncs, admetre que tot sia *actual*, perque ens dú a la idea de quelcòm de *inmòvil*. I que tot siga dins de lo *successiu*, també, per aqueixa manca de realitat del futur i el passat. Si tot fos actual estariem dins de la més absoluta immobilitat, però si tot fos eterna fuga, com podria concebir-se el present, si ha de ser format per dugues coses sense realitat, el passat i el pervindre? Com és possible que's formi una realitat de dugues coses que no en tenen?

Hi ha que admetre, aixís, que sols existeix lo *actual*, i que això actual és *inmòvil*, i que, per tant, els canvis que veiem operar-se en les coses son *pura il·lusió dels sentits*.

Una primera causa, és cosa inadmissible. Perque aplicant la llei de causalitat es transforma en efecte d'una causa anterior, i aixís fins a l'infinit. I com que, per altra banda, no podem admetre rés que *hagi començat en un moment donat*, que no siga efecte, ens trobem amb quelcòm de insoluble. En efecte, per

---

L'ART EN RELACIO AMB

---

qué aqueixa primera causa no va obrar abans, i abans, i abans? Tornèm, altre cop, a topar amb l'infinit, i, per tant, hem d'admetre que la primera causa FOU SEMPRE, qu'es com dir que mai va començar.

Com se veu, el razonament no soluciona la cosa. Presoner en son mateix procediment mecànic, que pretenia explicar-ho tot, ara ens mostra la seva mateixa limitació. Hi ha que abandonar-lo, doncs, per a cercar altra camí.

Els qui es guien per la raó, erren el camí. Doncs, la raó és quelcòm de incomplert, al pas que nostre *instint*, en que *s'apoya la fé*, te tan fondes arrels i penetra en terreny de tal naturalesa, que per ser de la mateixa essència de la vida, no és possible que'l razonament pugui seguir-lo. La veritable via del coneixement és la via intuitiva.

Amb lo dit, crec que ja deu quedar bastant precisa aquella *actitut especial*, adecuada a l'artista enfront les coses. Mes cal encara fer-la remarcar més, i ho faré no per un procediment negatiu, sino positiu, entrant dins d'ella mateixa. Perque si sols donèm la teoria, quelcòm a manera d'ànima de la cosa, donarem quelcòm de incomplert.

Hem de viure, per un moment, aqueixa *actitut seva*, tal com ho hem fet, al tractar-se de la seva especial percepció de lo real.

L' HOME ETERN I L'HOMME QUE PASSA

En el fons, aqueixa *actitut*, podria anomenar-se el *culte del nostre esperit*. Per això, l'artista afirma: EN PRIMER LLOC, ES NECESSARI ANAR COMPLETAMENT SOL amb l'esperit. No lligar-se ni a una *terra*, ni a un *home*, perquè cap camí és segur, sino el de la PERSONALITAT. I si sentim en nosaltres l'esperit QUE ES UNIVERSAL, tota terra deu ser patria. Deixem parlar a l'artista.

Hi ha que predicar la filosofia de la *despreocupació* i de la *extravagància*. Perquè en la vida no hi ha res que valgui la pena de ser *prés en serio*. Aquest fer i desfer de la naturalesa, *sense finalitat aparent*, és, per el moment, quelcòm de inesplicable. Se'ns presenta com un joc, com tentatives de realitzacions.

Si no tinguéssim intuïcions, que son a manera de revelacions, de quelcòm que fragmentàriament se'ns vol descobrir, i si l'instint no ens portés amb insistència cap al descobriment d'això desconegut, podríem arribar a creure que la finalitat de la vida era sols *ella mateixa*, aquest continu canvi o transformació de tot.

Per de prompte, no sabem ni de on venim, ni on anem; sabem únicament que *existim*. Per això, lo únic que existeix és la realitat present, i tal com se'ns presenta. I hi ha que partir sempre d'aqueixa realitat. De la *situació* present. Pensant, que en cada situació, debem fer lo que convé que fem.

L' ART EN RELACIO AMB

Unes coses no son més importants que altres, tot te poc valor. Tot és joc. Fantasmagoria. Ombres i llum. Una vibració.

No sapiguer alguna d'aqueixes coses *convencionals* com les que afecten al tracte del món, o a la erudició, o a la marxa dels aconteixements polítics o socials, qüestions literaries, o de ciencia, qué pot suposar quan no sabèm rés de rés? Tant joïats que estàn els homes de saber coses aixís!

Hi ha que anar una mica del braç de la follia. Riurer per compte de plorar quan ens neguin, quan ens insultin, quan ens postposin, quan ens oblidin, quan usin d'injusticia amb nosaltres. Perque, còm és possible veure quelcòm de greu en tot això?

Hem de riure de la tossuderia i la mania de cada semblant nostre. Perque, poden ser més que manies, preocupacions, lo que neguiteja tant a tothom? Qué és l'amor propi, la presumpció? Infants que creuen fer quelcòm de gran! Guardem·nos de que la mort no ens sorprengui atrafagats en dur a terme quelcòm de molt *important*! Millor serà que ens trobi ocupats en entretenir·nos. Fent, posèm pel cas, quelcòm com lo que fem are.

Hem de ser deixebles de la nostra mare, la Natura, que es complau en fer i desfer. Construir i esmicolar.

Lo que ens pot fer més desgraciats és ficar·nos al cap la idea de que les coses deuen anar pel cantó aquell de les nostres pretencions. Aquest caprici o tossuderia innata tot ho tira a perdre, i ens crea multitud de dificultats. En ocasions debèm ser cegos i

---

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

sorts, a fi de veure, sense tremolar, l'erro en que està ficat el pròxim, esclau del seu apassionament en dur a terme veritables barbaritats: dignitat, ambició, amor propi.

La extravagància deu dur-nos a *identificar-nos* amb tot, i amb tots, seguint a qualsevol simi, o *pavoreal*, a qualsevol mosca com nosaltres, fins a sos darrers capricis o fantasies, aixís com si anèssim de passeig. Mes això, pensant, que aquell amb qui anèm no val més ni menys que nosaltres.

La ocupació d'aquell, que per la reflexió, ha arribat al coneixement del món, no pot ser sino de *entretenir-se* amb la vida. Quelcòm a manera de diversió o joc.

Si un coneixement qualsevol no pot proporcionar-me immediata utilitat, a qué adquirir-lo? El valor de l'adquisició d'un coneixement deu amidar-se per son valor pràctic.

Convé fer, exactament, lo *contrari* de lo que comunment es fa. Tot el món admira el seny, i val molt més ser insensat. Acàs el ser insensat, no és obrar amb llibertat? Emancipant-se de lo convencional, *de lo horrible convencional?* Això és quelcòm de més adequat, al que comprèn lo poc que val tot.

Els que viuen dins l'acció, poden burlar-se de quatre filòsops, reunits a la biblioteca parlant de coses sèries. Però, aqueixos, viuen també a sa manera. Lo que hi ha en ells de ridícol és el creure que fan quelcòm molt important.

Un filòsop va a parlar, davant nombrós auditori;

molt bé si comença aixís: «Vaig a parlar d'hipòtesis, de jocs de la intel·ligència, de les meves veritats.»

Hi ha que abandonar tot precepte, per ser quelcòm de fixo, que ens lliga i ens limita. I aixís, per comptes de repetir quelcòm après, dirèm coses pròpies. Per comptes de xerrar, procurèm ser exactes. I siguèm honrats, al menys en el parlar. Diguèm sols el que sapiguèm. Exactament, com se reflexen les coses, en la nostra consciència. Partím, del *fet viu*, de la nostra actual consciència.

Matèm a aquest *jo nostre inferior*, que falseja les coses. En el fons, no's tracta de rés més que això, de matar el jo inferior. Morir, en cert sentit, per a tot, despèndre's de tot, *renunciar*. Perque som *part*, i volèm ser *un tot*.

Per el moment, bastarà que no siguèm obstinats, que'ns deixém dur una mica, que acceptèm que les coses vinguin com tinguen de venir. Després, que comensi a existir, quelcòm fora del nostre jo, a fi de anar entrant en la *vida universal*, i sortint de la nostra individualitat. Identificar-se amb les ciutats i el camp. Amb tota mena de gent. No detenir-se mai, ser quelcòm de mòvil. Viurer la vida múltiple. Sentir la vida universal.

La vida, el viurer i les coses, la *multiplicitat*, son quelcòm a manera de la tela en el taler. La tela és una, quelcòm de indivisible, i aixís la vida. Es una (dins la multiplicitat aparent) que va movent-se, com la tela en el taler, creant nou brodat, noves e inespèrades formes i figures.

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

L'home que s'oblida de sí mateix i s'abandona, confont-se amb les coses i amb els demés homes, és el que, encara que per això sembli que ha de perdre la seva personalitat, l'aferma més que mai. Lo que hi ha, és que en aqueix home, ha mort la obstinació, el va empenyent (com en els infants), de volguer que tot vagi segons son desig, i també la creencia de que ell és quelcòm important, i que per això tots l'han de respectar i admirar. I també l'empenyo de que tots siguin justos envers ell, i moltes altres coses aixís. Per are ja veu que tot *és immutable i ho accepta com és*.

Admetèm cada home com siga, com una cosa invariable, sense voler modificar-lo. Perque millor és pensar: *és aixís, és de tal o qual manera, i deu ser aixís*. I rés més.

No ho classifiquèm com a bo o dolent, *és aixís*; això basta.

Tot lo demés que's presenti davant nostre, devèm acceptar-lo d'aquesta manera. O canviarem el mecanisme del món? Per a que tot es produeixi d'altra manera? No oblidèm que tot és part d'*una vida*.

No admetre la opinió, massa benèvola, que'ls altres puguin tenir de nosaltres. En les nostres relacions amb els demés, comencèm per això, qu'és el millor començament. Qui soc jo?—Don Res.—Qué faig, en qué m'ocupo?—Faig rés, de rés. M'entretinc.—Diràn d'aixó insensatés. Millor. Hi ha que anar del braç de aqueixa aparent follia. Tots tindriem que transformar-nos com Hamlet. Qué interessant, desde que comença a parlar en aqueix tó!

L' ART EN RELACIO AMB

Si treiem de nosaltres aqueixa mania de voler modificar-ho tot i tot reformar-ho, i esguardem les coses ben objectivament, el món resulta molt més interessant i pintoresc. Callar i observar és molt més divertit que obrar. Però, per a poguer fer això, és necessari tenir a nostre jo inferior presoner. Qué mena de bestia deu ser aquest jo nostre? Es una bestia que hi ha que domesticar. Ensenyar-li a que faci lo que degui fer. Ensenyar-li a callar i observar. Ensenyar-li a abstenir-se i ensenyar-li a sufrir.

Millor que nosaltres sab el vehí lo que ens convé. Al menys ell ho creu aixís. Per això hi ha que deixar-se guiar per ell. Debem anar allà on ell vulga. I com que trovaria poc raonable la pretensió nostra, de voler-nos guiar pel nostre propi juí, ens deixaria mal-humorat. Hi ha que anar allà on ell vulga. Hi ha, en fi, que renunciar a tot, i si deixen quelcòm per des-cuit, ho podèm pendre.

Aixís explica l'artista *llur actitud* enfront les coses.

Anèm are al *fet art*, que es desprèn de lo que antecedeix. Mes no teoritzant, sino deixant que l'artista torni a parlar lliurement.

Si l'artista ha mort, completament, per a les coses *materials*, es a dir, per a l'ordre llògic habitual amb que les considerem, i reb, no les emanacions de la terra, sinó de dalt. Si, donat completament al culte

---

L'HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

del seu jo profònd, i ans lo etern te una secreta vida amb ell, en íntima unió arribarà fàcilment a sentir la vibració d'aqueixes cordes, que are i sempre produeixen la fonda armonia universal, que serà la que posarà en les seves obres. I dins d'aqueixa armonia, totes les formes, que a mil·lions produeix la vida en son curs normal evolutiu, fonent-se les unes amb les altres, barrejant-se, desapareixent, completant-se les unes amb les altres, dins la llum i el moviment component-se i descomponent-se, per a compòndre's en altra forma, vibrant, apagant-se, en moviment incessant. I aqueixes formes, seràn son *únic tema*. La seva expressió. Engrandida, desmesurada, enorme, centuplicada. Dins una vibració universal.

Per arribar a això, l'artista deu ignorar el que fa, el que pinta, quins objectes te davant sos ulls. *Deu anul·lar quelcòm de sí mateix*, i ser absolutament objectiu. EL SEU JO, ALLAVORES, IGNORARÀ EL TEMPS.

El seu jo serà tot visió, concentrat en la visió, *sense el suport* de tot allò que constitueix un individu en la vida normal. Deu arribar, doncs, a una especial consciència, i allavors, deixar que la mà anoti lo que veu un ull dormit, un ull mort, un ull que ignora el que veu, perquè coneix lo inefable.

I per el moment, és impossible anar enllà.

Are, un pas més, i ja som en la mateixa visió realitzada.

L'ART EN RELACIO AMB

Diu l'artista: Tot lo que no siga el blanc, el negre, tal color, i la expressió de la forma, és AGÉ A LA PINTURA. La pintura és una mena de *geometrització dels espais colorits dins d'un ritme*.

El món està plé de formes, i a cada moment, per la combinació d'elles, SE CREEN DE NOVES. Per això, no deuen pendre's aïlladament, ni inmovils.

Dins del moviment, ja no existeixen formes aïllades; unes existeixen *per a les altres*. Es allavores que apareix lo vivent. La forma, sotsmesa a detingut exàmen, pert tota la seva vida i la seva expressió. Hi ha que pendre les coses *movent'se*, actuant, o al menys conservant, per a la seva disposició, vestigis de moviment.

Hem de pintar sols la *emoció viventa*. En un grup de dames, un vano s'es obert i es tanca, desapareix...

Generalment es fa servir la pintura per a IMITAR, per a representar quelcòm, i la pintura no deu ser *més que el color QUE'S POSA*. Aquest és son límit.

La visió de l'artista, doncs, és quelcòm de inconscient, que sorgeix quan mira les coses, *encarant'se amb elles mateixes*, fora del concepte habitual qu'es te d'elles. Dins d'un estat *especial de consciencia*, ell, l'artista, veu en altre plà. I viu dins d'un món en que *tot és esperit*. I per això, el seu coneixement, és de una veritat o realitat més profunda, més certa i més veritable. I això perque tot obecte és format per l'esperit, fins el més vulgar. I aquest esperit, *QUE ÉS TOT*, ell el fa palpable, tangible. Ens dona, doncs, lo que

---

L' HOME ETERN I L'HOME QUE PASSA

---

podríem anomenar *superrealitat*, lo que en sí és la veritable *EXISTENCIA*, perforant el vel de la il·lusió. I aquí radica la suprema expressió de la pintura, en aquest *PLASTICISME TRASCENDENT*. Per això, la pintura moderna, no representativa, sino essencial i profundament *PLÁSTICA*, està en son perfecte lloc.

Jo voldria que are oblidessiu tot quan hem dit, perquè no te altre valor que'l preparar-vos per a lo que are diré. Poques paraules, però que no podrien ser enteses, sense el treball que ha precedit.

Per exemple: A ningú podrà ja extranyar, si, jo dic, que passat i present, tot quan ha existit i quan existeix, cap comodament, folgadoament, en la punta de una agulla. Perquè en la nostra *conciencia actual* està tot i el que vindrà.

Observeu una cosa: que l'home, quan perfora aquest vel de la *falsa interpretació*, diu el mateix en tots els segles. Lo ideal ja està en lo real, si ens deslliurèm d'aquesta *falsa interpretació*. Caldrà dir que és lo que pot esvair aquesta? Ja tothom ho ha endevinat: la supressió del temps, la supressió de l'espai. Què resta allavors? La *eternitat*, la *unitat*. Eternitat i unitat que podèm gaudir are mateix. Aqueix és el vel que esquinsa l'artista, per una doble renúncia. Quan l'artista ha fet sensible el temps, quan també ha sensibilitzat l'espai, quan un i altre els ha prés com quelcòm de absolut, quan, en suma, i per dir-ho en un mot, *sensibilitza la seva conciencia*, ens mostra la

---

L' ART EN RELACIÓ AMB

VERITABLE EXISTENCIA, fent-nos compèndre que ja es-tèm en la *eternitat*, que tot quan vivim és etern i ideal, i que dins aqueixa eternitat no hi ha més que *una consciència*. I aquest és el sentit fondo del *Plasticisme*, ofrena que fa l'home de lo etern a l'home que passa.

J. TORRES - GARCÍA

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques

1500443489

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA
DE BARCELONA

BIBLIOTECA *Res. Mar.*

REG. *42.341* *c¹₂₈*

SIG. *7.01 TOR*

2

SALVAT-PAPASSEIT
Llibreters.-Barcelona

Preu : 1'50